

Posudek na magisterskou diplomovou práci

Jiří Bartoš: „Gay pornografie jako afirmace a jako parodie“

V teoretické části obsahuje práce následující větší či menší problémy.

Jedním z problémů je práce s literaturou a parafrázování:

- Drtivá většina převzatých myšlenek je citována/parafrázována ze sekundárních zdrojů: MacKinnon z Liškové, Butler ze Zábrodské, celá(!) teorie sociálních hnutí z Vráblíkové (mj. Císař se dá číst v originále česky!), ad. Chybí základní texty – ke gay-pornografii Dyer, k maskulinitám např. Kimmel, k (homo)sexualitě/gayství Plummer.
- Mnoho odkazů na to, že nějaký autor/ka něco tvrdí, není odkázáno ke zdroji, kde to lze najít: „řečeno s Adronem“ (s. 15), „jak ukazuje ... Goffman“ nebo „argumentuje již citovaný M. Warner“ (s. 16), „Roland Barthes přišel s tezí ...“, „dělí podle J. Butler“ (s. 21), „Bourdieu nabízí ...“ (s. 22), „Michel Foucault nabídl ...“ (s. 26), a spousty dalších.
- Celá kap. 2.4 obsahuje jen minimum zdrojů, ač jsou v ní uváděny specifické termíny a autoři/autorky. Jeden z odkazů na zdroje je nesystémově uveden v poznámce pod čarou.
- Neúplně jsou uváděny internetové odkazy u citací (např. s. 43, pod čarou).

Práce je problematická strukturováním a vrstvením argumentů. Některé souvislosti nejsou jasné.

- V práci jsem nenašel jasné vymezení toho, co autor v textu považuje za pornografii, nebo alespoň diskusi toho, kde jsou hranice pornografie (vůči třeba mravnosti, erotice, atp.). Definice na str. 33, že „pornografie je prakticky nepřeborným zdrojem vizuálních zobrazení sexuálních forem a praktik,“ potřebuje důkladnější rozbor jednotlivých svých konceptů (co je sexuální, co je to sexuální forma, co je to praktika, co všechno je zobrazení a jakými z nich se autor bude v práci věnovat). Takové vymezení či diskuse by měla být na začátku práce.
- V úvodu (str. 8) autor již představuje jakési výsledky (své?) analýzy (tendence fungování moci ve vizuální reprezentaci). Není jasné, na základě čeho to takto uvádí/formuluje, jestli jde o výzkum, pokud ano, na jakém vzorku, jakou metodou, pokud jde o převzetí teoretického konceptu (podle textu dále to vypadá na Fraser – s. 31ff), pak není uvedené koho. Výsledky analýzy by neměly být předjímány v úvodu.
- V první teoretické kapitole (2.1) není dostatečně vyargumentovaný vztah feminismu a LGBT a vztah LGBT a pornografie, a zároveň toto není dáno do vztahu k českému kontextu (Sokolová) s americkým (neustále z Liškové parafrázovaná MacKinnon).
- Zcela absentuje kontext maskulinit – s avizovanou hegemonickou maskulinitou od Connell se vůbec v textu nepracuje – a jejich vztahu k pornografii s obzvláštním zřetelem na gay maskulinitu, a to jak jejich vizuální podoby (twinks, bears/medvědi, kožeňáci, metrosexuálové, ...), tak i případné vztahové dynamiky a sexuální praktiky, které jsou rozhodně následně zobrazovány v analyzovaných mediálních obsazích. Autor by se asi také měl věnovat něčemu jako „mužský mýtus krásy“. Tematizovat by měl – vzhledem k častému tématu ve filmech, kdy gay sex realizují muži (jeden či všichni) zprvu vyobrazení jako heterosexuální muži – vztah mužské hetero a homosexuality, tematizovat homofobii, nebo to, proč gaye láká svěst heterosexuálního muže.
- „... k tomu, aby v gay pornografii byla mrzačena (anebo naopak oslavována) ženská těla, není jejich fyzická přítomnost vůbec bezpodmínečně nutná,“ (s. 24) nevyplývá z parafráze Butler, která tomu předchází (ani následuje), pro takovou tezi by bylo třeba rozšířit diskusi o kontext embodimentu, tedy diskusi toho, že je možné tělem s jasně určitelným pohlavím ztělesňovat gender, který pohlaví nepřísluší. Jelikož při pornografii a zobrazených odhalených a funkčních genitálech je na základě toho,

co autor citoval, myšlenka toho, že pohlaví je konstruováno genderovanými performativami bez ohledu na jeho fyzickou ne/přítomnost více problematické (než v případě oblečených lidí).

- Mnoho tvrzení tím, že neobsahuje zdroje, je problematické přijmout, jelikož není jasné, odkud pocházejí. (Např. „vzhled [českých gay porno herců] byl často na hony vzdálen konvenčním západním představám o mužské kráse.“ s. 46; zde nevíme, jaký byl vzhled českých herců a jaké jsou/byly konvenční západní představy o mužské kráse; Periodizace vývoje gay pornografie, s. 50).
- Není mi jasné, proč v teoretické části autor nepracuje s textem mým a Michala Bočáka, které tematizují maskulinitu a gay porno průmysl, když je má v literatuře uvedeny a používá je až v analytické části.
- Není jisté, proč autor zpochybňuje existenci gay hnutí (Melucci, s. 27ff). (Sociologická) literatura zabývající se sociálními hnutími, ale i specificky v případě gay hnutí (Weeks, Blasius, Dyeuwendyk, ad.) poměrně přehledně definují aktivismus i hnutí. Dále je zde otázka, nakolik je možné vnímat české gay hnutí jako identitotvorné, a jak do takové identity zapadá (konzumace) pornografie. Jelikož tím, že se české porno vyváží a je v ČR a SR např. na internetu blokováno, nestávají se z gay porno hvězd hvězdy komunity, na které se stojí fronty o podpisy na kulturních akcích jako jsou různé prides a CSD (v Německu) (viz Mowlabocus nebo Thomas, in Sloboda 2013, kterýžto text měl autor k dispozici).

Práce je problematická strukturou

- Práce nemá jednoznačnou logickou linku ani ve stavbě pod/kapitol: genderová a post-strukturalistická perspektiva práce, co je to pornografie, zasazení pornografie do našeho kulturního kontextu (feministická kritika), maskulinity (vč. gay maskulinit a české situace), vztah maskulinit a pornografie, vztah LGBT a pornografie. Až poté by měly přijít části zabývající se typy gay pornografie.
- Název kap. 2.2 Mocenské aspekty reprezentace maskulinity nezastupuje to, co je z velké části obsahem – Butler, Foucault, Althusser, strukturalismus, atp. jsou kontexty všeobecnější, neváží se tolik k reprezentaci maskulinity, alespoň ne tak, jak je autor používá. Chybí zde systematická diskuse toho, co je maskulinita, jaká je v tomto kontextu gay maskulinita/maskulinity a jakou pozici v obou hraje (konzumace) pornografie.

Problémy jsou i v analytické části:

- V úvodu autor říká, že bude používat kritickou diskursivní analýzu (CDA), ale v analytické části (s. 52) říká, že bude postupovat feministickou kvalitativní obsahovou analýzou. Navíc použití feministického rámce pro analýzu je podle mě chybné, už jen z principu, že jde o pornografii produkovanou muži, s mužskými herci pro muže. Rámec by měla být spíše kritická mužská studia nebo kritické teorie maskulinity, příp. sociálně-kritická konceptualizace homosexuality (Connell, Plummer, Weeks, Kimmel).
- Vzhledem k roztržité teorii a v rámci ní konceptualizovaným maskulinitám, gay maskulinitám a vztahu porna k nim či pozice v rámci nich, není zcela zřejmé, proč si autor vybírá příslušné aspekty apriorně – ne/používání kondomu, aktivistickou dimenzi, věk, atp. (U aktivizmu a feministickém zarámování analýzy je problematická jednoznačnost paralely ve vztahu feministického aktivizmu a gay aktivizmu vůči pornu.)
- Zároveň si musí autor být vědom problému vztahu produkce, reprezentace a recepce. Na základě diskuse či analýzy mediálních obsahů je problematické usuzovat nejen na to, jak budou obsahy vnímané různými publiky, ale také usuzovat na intence producentů!
- Analýzy jednotlivých filmů jsou zbytečně chronologické. Osobně při takovýchto (kvalitativních) analýzách preferuji, když výzkumník/ice hledá nové nebo v teorii popsané fenomény, které ilustruje právě daty z výzkumného materiálu. Takto je analýza velice popisná.
- Nejsem si jistý, že má autor na základě své analýzy několika českých filmů mandát na shrnutí typu: že česká pornografie byla ovlivněna americkým příklonem k bareback sexu (osobně si spíš myslím, že české pornografii bylo při expanzi na západ vnuceno používání kondomů), což je možné zjistit spíše z rozhovorů s protagonisty a producenty, než z analýzy obsahu. Naopak ve shrnutí závěrů, na což měl vzhledem k použité metodě mandát, chybí propojení a zásadnější rozpracování a ponoření se do

hloubky genderových dynamik, heteronormativity, homonormativity, „mýtu mužského těla“, „lámání heterosexuálních kluků“, atp.

Shrnutí hodnocení:

Z mého pohledu by si práce zasloužila důkladnější promyšlení toho, co v rámci ní chtěl autor zjistit, a tomu přizpůsobit jak teorii, tak i výzkum. Takto jsou poměrně roztržštěné a místy eklektické. Je nešťastné analýzou obsahu usuzovat na motivace při tvorbě, nebo na účinky. Z tohoto pohledu je zaměření na aspekt bareback nebo aktivismus gay pornografických snímků problematický. Obzvláště, když je autor řádně teoreticky neukotví. Teoretická část by vyžadovala hlubší a systematictější rozpracování konceptu maskulinit(y), gay maskulinit, jejich vzájemnému vztahu, vztahu k pornografii (její produkci i konzumaci) a vztahu ke zobrazování mužského těla. Feministický rámec pro analýzu gay pornografie vidím jako problematicky použitelný, nicméně nepopírám, že poznatky o genderové dynamice, genderové performativitě a sledování distribuce a dynamiky moci v sexuálním chování a jeho zobrazování (a natáčení) je relevantní. Analýza je spíše deskriptivní a k některým výročkům vzhledem k použité metodě nemá autor mandát.

Velice problematické je ne/uvádění zdrojů. Autor sice často píše, čím myšlenku parafrázuje, ale neuvede bibliografický odkaz. Někteří zásadní autoři tohoto tématu v práci chybí.

Práce je na hraně obhajitelnosti vzhledem k výše zmíněnému. Pokud by měl student na základě svého výkonu o obhajoby práci obhájit, pak navrhuji známku dobře.

Pokud by autorka byla připuštěna k obhajobě, navrhuji, aby zodpověděla tyto otázky:

1. Definujte pro potřeby své práce to, co je pornografie, jaký je vztah mezi mainstreamovou a alternativní, jaký je vztah pornografičnosti a erotiky. Je zde i rozdíl v použitém druhu média (tehnologie) – film, časopis, webcam, atp.
2. Jak souvisí vztah gayů k pornografii se vztahem gayů k legalizaci stejnopohlavního partnerství? (s. 17)
3. Proč autor ve snímcích neobjevil „transformační aspekty gay emancipačního hnutí“? (Svou odpověď nechť vztáhne především k české lokální sociální zkušenosti, konstrukci maskulinit, podobě gay hnutí a aktivizmu.)
4. Obdobně, nechť lokalizuje bareback do českého kontextu. Jak moc je/byla v českém prostředí pornografie bez kondomu „alternativní vizuální reprezentace identity a sexuality [pro] vytvoření heretické subverze“? (s. 79)

V Praze dne 24. září 2013

Zdeněk Sloboda, FF UP v Olomouci